

HEUVEL (VAN DEN) (*Jules-Norbert-Marie*), Minister van Justitie (Gent, 16.11.1854 — Gent, 22.10.1926).

Afkomstig van nederige ouders — ze hadden een kleinhandel in gebreide goederen — liet niets in de jeugd van Van den Heuvel vermoeden, dat hij eens een zo eminente figuur in de rechterlijke — en politieke wereld zou geworden zijn. Vader en moeder Van den Heuvel werden pijnlijk getroffen door het opeenvolgend verlies van drie kinderen, die allemaal stierven tengevolge van de kroep. De kleine Jules werd naar een tante te Bernissart gestuurd, van waar hij enkele jaren later terugkwam om zijn voorbereidende studies en zijn humaniora te doen in zijn geboortestad.

In 1873 liet Jules Van den Heuvel zich inschrijven aan de Universiteit van Gent, waar hij de titels behaalde van doctor in de rechten en doctor in de politieke- en bestuurlijke wetenschappen. Hij bewoog een studiebeurs welke hem toeliet zijn studies voort te zetten in het buitenland. Hij volgde cursussen aan de Universiteiten van Parijs, Berlijn en Rome, terwijl hij in Engeland de werking van het gerecht bestudeerde. In 1879 schreef hij zich in bij de Gentse balie. Hij deed zijn stage bij Meester Cruyt, met wiens dochter hij later in het huwelijk trad. Samen met zijn vrienden Albert Nyssens en Fernand de Smet de Naeyer hielp hij het katholieke weekblad *L'Impérial* stichten. In dit blad schreef hij, onder de schuilnaam « Codex », menigvuldige artikels waarin hij de burgerlijke vrijheden verdedigde, en inzonderheid de vrijheid van onderwijs en de vrijheid van vereniging.

In 1881 bewoog Jules Van den Heuvel de Odilon Barrot-prijs, van het « Institut de France » voor zijn studie over de Franse en Engelse jury. In 1883 begon de loopbaan van Van den Heuvel zich af te tekenen. Hij werd professor benoemd aan de Universiteit van Leuven. Hij werd er de baanbreker voor het onderwijzen van het vergelijkend recht. Tijdens een congres, gehouden te Mechelen in 1881, verwekte zijn verslag over het onderwijs in sociale wetenschappen zoveel sensatie, dat het de oprichting van de School voor Politieke en Sociale Wetenschappen te Leuven tot gevolg had.

In het jaar 1899 had het kiesvraagstuk de rechterzijde van het Parlement zodanig verdeeld, dat een regeringscrisis er uit voortvloeide.

Koning Leopold II benoemde Paul de Smet de Naeyer tot kabinetsformateur. Deze bood de portefeuille van Justitie aan Jules Van den Heuvel aan. Gedurende acht jaar nam Van den Heuvel het ambt waar van minister van Justitie. Deze periode van zijn leven bestempelde hij als « huit années pleines de labeur et de charme ». Hij herzag het reglement der gevangenis. Hij droeg er steeds zorg voor dat de benoemingen welke hij deed geen aanleiding konden geven tot verdenking van partijdigheid. Indien het nodig was kon hij zich krachtadig verzetten tegen de beslissingen van de Koning. Zo stemde hij niet volledig in met de zienswijze van Leopold II voor wat betrof het behouden van de grote ondernemingen in de kolonie, welke de Belgische soevereiniteit zouden verminderd hebben.

Na zijn ontslag als minister deed Van den Heuvel zijn eerste stappen in de diplomatieke wereld. Hij werd benoemd tot tweede afgevaardigde voor België aan de Conferentie van Den Haag. Hij was tevens één der opstellers van het antwoord op het Duitse Ultimatum in augustus 1914. Hij volgde de regering naar Antwerpen, en later naar Le Havre. In het begin van 1915 werd hij benoemd tot Belgisch minister bij de Heilige Stoel. Na de wapenstilstand was hij Belgisch afgevaardigde op de vredesconferentie te Parijs, samen met de HH. Paul Hymans en Émile Vandervelde.

Jules Van den Heuvel interesseerde zich voor alle gebeurtenissen welke met Belgisch-Congo verband hielden. Alhoewel hij niet steeds in-

stemde met de opvattingen van Leopold II, zou hij toch van deze laatste getuigen: « il » avait débuté plein d'ardeur, les yeux brillants d'espérance dans la victoire. Il semblait qu'il dut, au soir de sa journée, être heureux et triomphant: il était arrivé au succès. Une pointe de mélancolie se remarquait toutefois dans ses paroles. Il n'avait pas trouvé suffisamment chez les Belges, je ne dirai pas de reconnaissance pour sa personne, mais d'ardeur chaude et violente pour cette colonie si riche, pour ce trésor si chèrement obtenu. Il craignait, bien à tort sans doute, qu'on n'appréciât point le Congo à sa juste valeur et qu'on ne le défendît pas plus tard, après sa mort, avec l'énergie et la flamme qui l'avaient animé pendant toute son existence ».

Van den Heuvel was eveneens een bekende figuur in de industriële wereld. Zo was hij ondermeer voorzitter van de Beheerraad van de « Compagnie Belge Maritime du Congo », en commissaris van de « Société anonyme de la Lys ».

Van den Heuvel had een vast geloof in de toekomstmogelijkheden van onze kolonie, en hij liet dan ook niet na de Belgische jeugd steeds te wijzen op het belang en de rijkdom van Belgisch-Congo.

« Le Congo est le plus beau diamant que nous avons trouvé » verklaarde hij in een toespraak op een banket, gehouden aan boord en ter ere van het indiensttreden van de *Élisabethville*. « Le Congo fait partie de notre héritage, parce que c'est notre intérêt, parce que cette mission importe à notre dignité. Quoique la Belgique soit petite au point de vue de son territoire elle a l'espoir de devenir une puissance colonisatrice riche et forte. Il faudrait que notre jeunesse le comprenne, et qu'on répande mieux cette notion dans le public ».

Jules Van den Heuvel was drager van verscheidene eretekens. Hij was drager van het Grootkruis in de Kroonorde, van het Grootlint in de Leopoldsorde en van het Grootlint in de Orden van Sint-Gregorius de Grote, van Sint-Anna van Rusland, van de Rode Arend en van het Gouden Zwaard.

Hij droeg de titel van doctor *honoris causa* van de Universiteit van Nancy en aan de Sorbonne.

Op 4 mei 1908 werd hij verkozen tot corresponderend lid van de klasse der Letteren en der Morele en Politieke Wetenschappen van de Koninklijke Belgische Academie, en op 5 mei 1919 tot effectief lid.

Jules Van den Heuvel heeft ons een rijke bibliographie nagelaten. Benevens menigvuldige tijdschriftenartikels schreef hij nog talrijke werken, waaronder wij hier enkele der voornaamste opsommen:

De la révision de la Constitution belge (Bruxelles, Scheppens, 1892, 184 p.). — *Het schenden van de Belgische neutraliteit* ('s-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1915, 32 blz.). — *De la situation légale des Associations sans but lucratif en France et en Belgique* (Brux., Larcier; Paris, Pedone-Lauriel, 1884, 358 p.). — *Berichte über die Verletzung des Völkerrechts in Belgien* (Paris-Nancy, Berger-Levrault, 1915, XXXVIII-138 p.). — *Le droit maritime* (Bruxelles, Larcier, 1910-1914, 5 vol.). — *Manuel pratique des sociétés mutualistes* (Brux., Schepens, 1895, 358 p.) (in medewerking met Em. Tobback).

[W. R.]

27 juin 1953.

R. Bonnaerens.

Rec. fin. (Bruxelles, 1919). — De Seyn, Eug., *Dict. biogr. des Sciences, des Lettres et des Arts en Belgique* (Bruxelles, Éditions l'Avenir, 1936, t. II, p. 1012). — *Tribune congolaise* (Bruxelles, 31 octobre 1926, p. 2; 15 février 1925, p. 2; 16 janvier 1922, p. 1). — Van Iseghem, André, *Les Étapes de l'Annexion du Congo* (Brux., Office de Publicité, 1932, pp. 44 et 47). — Daye, Pierre, *Leopold II* (Paris, Fayard et Cie, 1934, pp. 503, 504, 507 et 527). — Banning Émile, *Mémoires politiques et diplomatiques*, p. 44). — *Mouvement géographique* (Bruxelles, 1910, col. 152-153). Comte Louis de Lichtervelde, *Notice sur Jules Van den Heuvel* (Annuaire de l'Académie Royale de Belgique, t. 116, 1950, pp. 87-124).